

Sposób na „passé simple”

Czas „passé simple” jest czasem literackim i być może dlatego standardy egzaminacyjne nie przewidują dobrej znajomości lecz jedynie rozpoznawanie jego form w tekście. Jednakże np. testy z Olimpiad Języka Francuskiego zawierają polecenia dotyczące użycia tego czasu w ćwiczeniach gramatycznych. W związku z tym, zainteresowani nauczyciele zastanawiają się w jaki sposób najprościej przekazać uczniom zasady dotyczące tworzenia poszczególnych form tego czasu, natomiast uczniowie poszukują najbardziej skutecznego sposobu ich zapamiętania.

Według „Gramatyki języka francuskiego dla młodzieży” Bescherelle’a, w przekładzie Grażyny Migdalskiej, czas „passé simple” tworzymy przez dodanie do tematu bezokolicznika odpowiednich końcówek, tzn.:

Grupa	Końcówka bezokolicznika	Bezokolicznik	Temat bezokolicznika i czasu „passé simple”	Końcówka czasu „passé simple”
I + aller	-er	parler aller	parl- all-	-ai -as -a -âmes -âtes -èrent
II	-ir	finir	fin-	-is -is -it -îmes -îtes -irent
III Czasowniki tej grupy	- mają różne końcówki bezokoliczników,		- i różne tematy w czasie „passé simple”.	-is -is -it -îmes -îtes -irent lub -us -us -ut -ûmes -ûtes -urent

Tabela 1

„Grammaire utile du français”, autorstwa Evelyne Bérard i Christian Lavenne, przedstawia nieco więcej poszukiwanych przez nas informacji, dzięki którym powyższą tabelę możemy wzbogacić konkretnymi przykładami czasowników III grupy oraz ich tematu w czasie „passé simple”, który nie zawsze jest tematem bezokolicznika. I tak:

Grupa	Końcówka bezokolicznika	Bezokolicznik	Temat czasu „passé simple”	Końcówka czasu „passé simple”
III	-ir -ire -uire -dre -tre -cre	acquérir dire cuire coudre mettre vaincre	acqu- d- cuis- cous- m- vainqu-	-is -is -it -îmes -êtes -irent
	<p><i>Tak samo odmieniają się czasowniki:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - cueillir, dormir, fuir, offrir, ouvrir, sortir, vêtir, écrire, interdire, rire, suivre, joindre, peindre, plaindre, perdre, battre, <p><i>które mają odpowiednio tematy:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - cueill-, dorm-, fu-, offr-, ouvr-, sort-, vêt-, écriv-, interd-, r-, suiv-, joign-, peign-, plain-, perd-, batt-, <p><i>z wyjątkiem czasowników:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - être (je fus) i moude (je moulus). 			
	-ir -oir -oire -aître -oître -aire -ure	courir devoir boire connaître croître plaire conclure	cour- d- b- conn- cr- pl- concl-	-us -us -ut -ûmes -êtes -urent
	* Wszystkie formy „passé simple” tego czasownika mają „accent circonflexe”.			
	<p><i>Tak samo odmieniają się czasowniki:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - mourir, apercevoir, mouvoir, pouvoir, prévaloir, savoir, valoir, vouloir, vivre, croire, taire, avoir, <p><i>które mają odpowiednio tematy:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - mour-, aperç-, m-, p-, préval-, s-, val-, voul-, véc-, cr-, t-, e-, <p><i>z wyjątkiem czasowników:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - voir (je vis), asseoir (j’assis), faire (je fis), naître (je naquis). 			
	<p>Uwaga! Czasowniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - venir i tenir mają odmianę nieregularną, - aller odmienia się tak samo jak czasowniki I grupy. 			
	-ir	venir	v-	je vins tu vins il vint nous vîmes vous vîtes ils vinrent
		tenir	t-	je tins tu tins il tint nous tîmes vous tîtes ils tinrent
	-er	aller	all-	j’allai tu allas il alla nous allâmes vous allâtes ils allèrent

Tabela 2

Przedstawiony wyżej opis tworzenia czasu „passé simple” dla jednych może wydać się łatwy do zapamiętania, dla innych – niekoniecznie. Opanowanie poszczególnych końcówek bezokoliczników może czasami stanowić nie lada problem, tym bardziej, że mamy tu powtarzającą się tę samą końcówkę w trzech przypadkach. Czasami bezokolicznik z końcówką –ir odmienia się w „passé simple” według wzoru z końcówkami: -is, -is, -it, -îmes, -îtes, -irent (acquérir), czasami według wzoru z końcówkami: -us, -us, -ut, -ûmes, -ûtes, -urent (courir), a odmiana czasowników: venir i tenir jest zupełnie nieregularna. Co więcej, temat „passé simple” nie zawsze jest tematem bezokolicznika.

W związku z powyższym proponuję jeszcze jeden sposób zapamiętania form czasu „passé simple”. Jest on związany z dobrą znajomością „participe passé” poszczególnych czasowników.

Po wnikliwej analizie 82 modeli odmian czasowników francuskich, przedstawionych w „L’art de conjuguer” Bescherelle’a, doszłam do wniosku, że można mówić o pewnych prawidłowościach występujących między formami „participe passé” i „passé simple”. Dotyczą one zarówno tematu jak i końcówki. I tak, przy zachowaniu tematu „participe passé”, w większości przypadków:

- gdy „participe passé” ma w swojej końcówce samogłoskę –i lub zakończone jest tą samogłoską, to „passé simple” przybiera końcówki: **-is, -is, -it, -îmes, -îtes, -irent,***
- a gdy „participe passé” kończy się na samogłoskę –u, to „passé simple” przybiera końcówki: **-us, -us, -ut, -ûmes, -ûtes, -urent,****

Czasowniki I grupy i czasownik: aller odmieniają się zgodnie z zasadą i przyjmują końcówki: **-ai, -as, -a, -âmes, -âtes, -èrent**, które dodaje się do tematu bezokolicznika.

Uwaga!

Czasowniki III grupy odmieniane według wzoru czasownika: rendre, których „participe passé” kończy się samogłoską –u (rendu), przybierają w „passé simple” końcówki: **-is, -is, -it, -îmes, -îtes, -irent.**

* Czasowniki II grupy i niektóre czasowniki nieregularne.

** Niektóre czasowniki nieregularne.

Grupa	Bezokolicznik	Participe passé	Passé simple
I + aller	parler aller	parlé allé	je parlai j'allai
II	finir haïr	fini haï	je finis je haïs*
III	acquérir assailli asseoir bouillir confire cueillir cuir dire dormir faillir fuir mettre partir prendre rire sentir servir suivre surseoir	acquis assaillis assis bouilli confit cueilli cuit dit dormi failli fui mis parti pris ri senti servi suivi sursis	j'acquis j'assaillis j'assis je bouillis je confis je cueillis je cuisis* je dis je dormis je faillis je fus je mis je partis je pris je ris je sentis je servis je suivis je sursis
	avoir boire conclure connaître courir croire croître devoir falloir lire moudre mouvoir plaire pleuvoir pourvoir pouvoir recevoir savoir valoir vivre vouloir	eu bu conclu connu couru cru crû dû fallu lu moulu mû plu plu pourvu pu reçu su valu vécu voulu	j'eus je bus je conclus je connus je courus je crus je crûs* je dus* il fallut je lus je moulus je mus* je plus il plut je pourvus je pus je reçus je sus je valus je vécus je voulus
<p>* W czasie „passé simple”:</p> <ul style="list-style-type: none"> - czasownik: croître ma „accent circonflexe” we wszystkich formach, - w czasowniku: cuir dochodzi do zmiany tematu, - czasownik: haïr zachowuje znak „tremy” we wszystkich formach, - a czasowniki: devoir i mouvoir mają „accent circonflexe”, zgodnie z zasadą, tylko w 1 i 2 osobie liczby mnogiej. 			

Tabela 3

Wyjątek stanowi 15 niżej podanych czasowników, których końcówki „passé simple” **nie** idą w parze z końcówką „participe passé”, a niekiedy także ich temat ulega zmianie:

Grupa	Bezokolicznik	Participe passé	Passé simple	
III	battre	battu	je battis	
	coudre	cousu	je cousis	
	couvrir	couvert	je couvris	
	écrire	écrit	j'écrivis	
	faire	fait	je fis	
	naître	né	je naquis	
	peindre	peint	je peignis	
	rendre	rendu	je rendis	
	vaincre	vaincu	je vainquis	
	vêtir	vêtu	je vêtis	
	voir	vu	je vis	
	être	été	je fus	
	mourir	mort	je mourus	
	<p><i>Tak samo odmieniają się czasowniki mające identyczny model odmiany, np.:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - répondre, który odmienia się jak rendre, - craindre i joindre, które odmieniają się jak peindre, itd. 			
	<p>Uwaga! Czasowniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - venir i tenir, ze względu na końcówki, mają odmianę całkowicie nieregularną, - a „passé simple” czasowników: traire, paître, clore i absoudre nie istnieje. 			
	venir	v-	je vins tu vins il vint nous vînmes vous vîntes ils vinrent	
	tenir	t-	je tins tu tins il tint nous tînmes vous tîntes ils tinrent	

Tabela 4

Mam nadzieję, że jeden z przedstawionych tu sposobów tworzenia czasu „passé simple” przypadnie do gustu zarówno nauczycielom jak i uczniom. Dobrze jest umieć rozpoznawać formy tego czasu w tekście, ale z pewnością więcej satysfakcji przyniesie każdemu z nas dobra ich znajomość, czy to ze względu na Olimpiadę Języka Francuskiego, czy różnego rodzaju egzaminy, czy też ze względu na wykonywany zawód.

Opracowała:

Krystyna Kummer